

KÉSZ RÉKA

NEVETNED KELL, HÁT NEVET NE VESS

Álom, jó ízű rózsza. Gyümölcsíz szárított rózsával. Rózsás álom aszalt-szirommal. Virág aszalta álomíz.

Rózsza – így hívnak. Vagy akár így is hívhatnának. Meg úgy is, hogy gyere ide, meg hogy légy szíves. Meg úgy is, hogy... Az igazat megvallva mindig is gondok voltak a nevemmel. Virágos név a napsugárlánynak, legalábbis így tervezték a szüleim. Ibolya, ismételtették egyre több rokonszenvvel, végül jól befészkelte magát a család gondolataiba. Vékonyka hajszálon múlt, hogy virágnevevről hivatalos papírom is legyen, és szerves részévé váljak a világ virágtársadalmának. Persze, mindez másféle zsinegen igazgatta volna életem csetlő-botló mozgását, hiszen a név kötelez. A név formál. A név ad. Téged ad és elvesz. Nevet adnak neked, és te leszel a neved. Te leszel belőle és ő belőled. Legalábbis van, aki így tartja.

Mindenesetre nem valami misztikus filozófia vezérelte szüleimet, amikor nevet kerestek nekem.

Egyik nap a nevemről beszélgettek, s hangjuk a kellő időben hol megemelkedett, hol pedig lecsendesedett. Édesanya szeretetével gömbölyödő pocakjából már épp, hogy kipottyantam. Ülve diskurált apával, kacagósan, ahogy szokott, és egyben nagyon óvatosan, ahogy nem szokott, de most rákényszerítette magát. Nem merte már bolygatni a hamarosan kiáradó hatalmas szeretetet. Apa a szobában hivatali komolysággal járkált fel s alá. Hogy ne lett volna komoly? Elvégre mégiscsak a nevem megválasztásáról van szó, mégiscsak ezzel kell majd leélnem az életem. Olyan ez, mintha máris eljegyeznének. Összeadnak a saját nevemmel.

–Tetszeni fog neki?

Már megbeszélték. Megbeszélték mindent. Megbeszéli minden héten, mióta hírül adtam érkezésemet. Egy ideje megegyeztek, hogy kis Ibolyát nevelnek a szívükön. Ez jó. Nem is kell jobb. Nincs is jobb... De azért csak bíztatniuk kellett egymást, mert érkezésem közeledésével folyamatosan növekedett bennük a bizonytalanság is.

Hogy mégsem így neveztek el, abban az a súlyos tény játszott közre, mely szerint a faluban minden második tehénnek Ibolya volt a neve. A családi presztízs nem engedhette meg, hogy tehenekkel osztozkodjam a nevemen. Mégiscsak egy Lévay lány volnék... Vagyis lennék, vagyis annak készülök.

Mivel akkor épp nem volt tehenünk, szüleim nem ismerhették a szarvasmarha-névadási szokásokat. A családi tudatban mutatkozó hiányra Marika néni hívta fel a figyelmet, amikor óvatlanul egy ilyen megbeszélés közép-pontjába csöppent. Az otthoniak először észre sem vették. Profizmusa volt a fel nem tűnés, de ha mégis feltűnt, akkor nagyon. Hogy miért jött hozzánk épp akkor, azt már senki nem tudja megmondani, talán ő maga sem. Talán épp megérezte, hogy oda kell mennie. Talán hívta a nevem. Meghívta egy kis összeroffenésre: „Marika, gyere már át, Lévayéknál neveket osztogatnak!” Mindenesetre elég szép koncert lett belőle. Édesanya hasában én voltam a karmester. Mestere a kar mellett a lábnak, amivel rugdostam a hasi burok falát. Marika néni pedig mestere a hangnak, mely leültette szüleimet. Olyasmi történhetett, hogy ahogy Marika néni meghallotta a választott nevet, majd elsötétült előtte az ég – ezt később ő mesélte nekem. Kávéfőzővisításhoz hangra rezzent össze a konyha, benne minden lakóval és nem lakóval – ezt pedig már édesanya vázolta fel később, amikor már elég nagy voltam, hogy megértem az okokat és a következményeket.

Jött tehát a hang, szakadt ki Marika néniből. A tükör is megremegett volna, ha előtte pár héttel be nem törte volna egy seprűnyél véletlen mozdulata. Így csak az idegek tudtak remegni és Marika néni hangszálai. Remegtek, mint ügyetlen pók hálója a szoba sarkában, amiből végül kiszakad a túlélésért bármire képes, albínó őseire büszke légy.

Marika néni tehát nem sajnálta hangját megosztani másokkal, világéletében a bőkezűsége nevelték. Neveltetésének gyümölcse beérett, mi sem mutathatja jobban, mint az akkor hirtelen keletkezett hangzavar.

Édesanya megijedt a szokatlan hangfrekvenciáktól, édesapa még nem tért észhez, nekem pedig még nem volt szólásjogom. Érdekes is lett volna, ha csak úgy kikiáltok anya hasából: „Én az Ibolyát szeretném!” A rugdosásom még nem számított teljes értékű szavazatnak.

Marika néni könnyen kezelte a pillanatnyi csendet: kihasználta az alkalmat, letörte szüleim minden próbálkozását a szabad szólás gyakorlására. Fél óras gyözködése alatt lélegzetet sem igen véve (nem tudom, létezik-e hajhagymán keresztül történő oxigénfelvétel, de szerintem ő akkor ezt megvalósította. Mindenesetre a tudomány elkötelezett híveinek ajánlom

figyelmébe Marika nénit, és légzési technikájának tudományos alapokon nyugvó megvizsgálását, s ki tudja, még valami kitüntetés is összejönne neki, az ügyis olyan divatos manapság) sajátos hangfrekvencián adta elő rövid családfelvilágosító oktatóbeszédét: – Egy Lávay család... egy dédapai ágról nemesi felmenőkkel bíró... család, akik világeletükben... és most... a tudatlanság, Istenem, ne gyötörj... boldogok a lelki szegények, balga tudatlanság... (Igen, szeretett fennkölt szavakat építeni monológjába. Azért beszélt monológokban, hogy mások ne juthassanak szóhoz. Szókészletének nagy részét azokból a szerelmes regényekből vette, amelyeket fiatalkorában az ólpadon, vagy a kert alatt lopva olvasott. Meg kell hagyni, irodalmi műveltség terén valóban páriját ritkította a faluban, de máskülönből is: egy férfi se merete megközelíteni. Talán valóban a műveltsége lehetett az oka, hogy nem talált férjet magának, hiszen a sok szerelmes álmodozástól csodavilág nőtt körülötte, valós szennyest elképzelt ruhákkal egybemosva, nemesi őseit hangsúlyozva lovagi erkölcsű grófot vagy bárót álmódva magának. Bárójának lova sajnos valahol elakadhatott, mert az idén 54 éve, hogy se híre, sem hamva, se lova, se patkója.) Egy Lévay lánynak! – sipította – Ibolya nevet! Hogy fogják becézni? Ibi? Ibike? Csak leibikézik? Egy Lévay lányt?

És bár szüleim szándékának híre nagy traumát okozott, azért mégiscsak gyorsan sikerült feldolgoznia. Na meg azért, mert egyben gyors cselekvésre is nevelték, még a szónoklat befejezése előtt előállt új nevémmel. Maradtam így, nemes egyszerűséggel a faluban épp divatos szappanopera koromfekete hajú főhősnője után Amáliának. Pedig szeretem az ibolyát. Meg a teheneket is. Szép a szemük. És ha felülök a hátukra, nem szaladnak el. Vagy ha valahogy mégis, akkor sem olyan messzire, hogy ne tudjuk megtalálni.

Így lett Marika néni nevem termőága, megszólításom formai követelményeit gondosan óvó forrása.

Röviden ez vagyok hát, egy szóban összefoglalt Amália, jobban és egyszerűbben nem is jellemezhetném magamat. Lévay Amália. Megkeresztelése óta senki sem nevezett így. Édesanyámék szóltanul, belenyugodva eltűrték nevem megváltozását. Azóta, ki nem mondott egyezséggel, közös hallgatás szövetségében soha nem is említették hivatalos nevemet. Eleinte becéztek, kicsikének, cicának, picurnak, csibének, hajasnak, kezeslábasnak, végül egyéves koromban vörös hajam és pirosposzsgás arcom után megállapodtak a Rózsában. Számomra ez a név maradt meg, örömben ezzel kedveskedtek, sírásomat ezzel csitították.

Sok idő kellett, hogy megtudjam az igazat a nevemről. Már iskolába jártam, mikor feltűnt, hogy valami nem stimmel: írni tanultunk, és Jucika néni betűzés-kor a Rózsa helyett valami A-val kezdődő nevet kezdett mondogatni nekem. Nem értettem, miért nem érti, hogy ez másvalakinek a neve. Összetéveszt. Biztosan összetéveszt. Miért téveszt össze? Pedig elmagyaráztam, úgy elmagyaráztam, hogy nem igaz. Nem igaz, hogy ő tanít, és nem érti! Hazatérve sírós napot tartottam. Sírtam, és sírt velem édesanya, de sírt a kutya is, majd vonyított, vicsorgott. Édesapa nyugtatott le, amikor hazaért a dolgozóról. Nem értette, hogy mi ez a nőbőgés. Akkor és ott beszélünk először valódi nevemről. Arról, hogy minden maradjon úgy, mint azelőtt. Hogy nincs sem Amália, sem Amálka, sem Amálska. Rózsa van, és én az vagyok, az is maradok, írjon a papír bármit. Akkor tanultam meg tőlük, hogy túrni kell, sok mindent, ami van és kikerülhetetlen, és zavaró, de ezzel a túréssel élni is lehet. És fogok is. Névváltoztatásról persze szó sem lehetett. De hát ki gondolt akkor még névváltoztatásra?

Van tehát a nevem, amit Marika néni adott, és van a nevem, amit a szüleim adtak. És persze vagyok én, akit Isten adott a szüleimnek, a szüleim pedig a világnak, amely így lett kerek. Így kerek az életem, így vagyok kerek én és a hullahopp karikám.

VONTATOTTAN FONÁK VONATFELVONÁSOK

Fél napos utazás, sokadik osztály, hálókabinok, kórháztiszta ágynemű, a felső emeleten balettező alvótársak: fél lábbal az ablak melletti kisasztalon, fél lábbal az ágyamon. Ügyesen felhúzódkodnak a kijelölt helyükre, közben arra is ügyelnek, nehogy összepiszkítsák az alsó ágyon alvók lepedőjét. Folyton lecsúszik a takaróm. Hajnalban felébredtem, azóta valamiért nem tudok visszaaludni. Különben aki nem aludt még vonaton, az próbálja ki. Olyan, mint a vízágy, de ezt inkább víz-ágynak mondanám, mert elvisz messzire. Már a folyosón is voltam, az ablakon át követtem száguldásunkat a síneken. Az egyik nyitott ablakon halkán és sandán beszökik az élet. Vörös szőnyeg van a földre terítve, vörös az ég, a háztetők, vörösek a falvak is. Egy-egy felbukkan, eltűnik, megnő, stagnál, összemegy.

A legjobb növekedést serkentő módszer a közeledés. De az is csak addig tart, míg el nem kezdünk ismét távolodni.

Végig a folyosón, sokadjára. Az emberek nem szeretnek arról beszélni, ami a wc-ajtó mögött történik. Az emberek sok mindentről nem szeretnek beszélni. Ahogy visszaérek a fürdőbe, már nyílik is az ajtó. Jön a kalauz, kalózkodik, majd azt kérdezi, hogy kérek-e teát? Papírtasakban hozza mellé a cukrot, a tasakra vonat látható. Mi meg a papírzacskó vonatján vonatozunk. A teát áttört fémtartóba helyezett pohárban hozzák és fatüzelésű szamovárban főzik. Van egy másik vonat, az újabb, ott már vízforralóval oldják meg. Kell egy szamovár. Kell egy vörös szőnyeg. Kell egy vonat... kell a fenének. Takarítsa, aki akarja!

Kat-katt-katt-zakat-zakat – beszélgetnek a kerekék, hangjuk behatol minden alvó és most ébredő fülébe. Jön a reggel, eggyel megint kevesebbet kell aludnunk.

Most úgy rajzolnék valamit a sáros lábnyomaimmal! Szőnyegbe írnám a nevemet, virágos köröket húznék, ott nyílnának legkisebb érintésemre a gyermekláncfű virágai, levelei. Felnőtt férfi és gyermeklány füvek. Pillangót is rajzolnék, amely majd beporozza harmincnyolcas lábbelim lenyomatait. Legalább fél évig ott maradna, tündökölve, táncolnának fölötte a pillangók. Fél évig éktelenkedne a szőnyeg bordó mezején a sárdíszítés. Miután jól kiszáradna, porszag járná át a folyosót, majd fél év múlva meg-megrázva, sarkainál fogva kivonszolnák. Le a lépcsőn, le a földre. A betonhoz veregetve kiporolnák, talán ki is mosnák, eltüntetve vele művészetemet. Észre sem vennék a pillangóimat. Szegények, még a biológusoknak sem kellenek.

Egyedül a bekötött fejű takarítónő észlelne valamit, és választ nem várva szisszenne fel: „Ki volt az a trehány, aki így összemocskolta a szőnyeget?”

NYUGODT VAGYOK ÉS NYUGTAT A NYUGALOM

Közeledve a falut megismerni a trágyaillatról és a füstől. Már égetik a kályhákban a fát, a vizes-kóllás flakonokat meg a műanyag fóliát. Ez az a faluszag, amiből nincs még egy, és amit el nem cserélnék a világon semmiért.

Jellemző népi megfigyelés, hogy az időjárásból ki lehet következtetni, melyik napra esnek bizonyos ünnepek. Így például onnan tudni, hogy hűs-vét van, hogy ilyenkor az út szélén bicikliző, alkoholos parfümmel locsolkodni járó bácsikat a megszokottnál erőteljesebben fűjdögálja a szél. Csak úgy ingáznak ide-oda.

Ilyenkor a sofőröknek óvatosan kell vezetni, mert megváltozik a temperamentum. Sok önkéntes kaszkadőrjelölt, vagy kamikáze-imitátor ugrik ki a semmiből az útra, suhan el a gépjárművek előtt, talán saját maguknak akarnek bizonyítani, talán reflexüket ellenőrzik.

Erre a buszok közlekedésének szabad akaratát senki sem szorítja korlátok közé. Sofőrjük segítségével eldönthetik, hogy aznap vagy jönnek, vagy mégsem. Hogy miért beszélek buszokról? Mert egy jön kora reggel, egy pedig este hatkor. Persze én mind a kettőt lekéstem. Nem is baj. Szeretek sétálni, így a vonatállomástól gyalog megyek. Legalább jobban meglátom a falut, visszaszámolom a kerítéseket, a villanyoszlopokat. Az egyik villanyoszlopot különösen ismerem, sötétkék festékkel megrajzolt szívben, tenyérimi betűkkel ZA+RA. A RA betűkombináció az én Rózsamáliám (így hívtak néha a kifenetlen bennfentesek meg a hentesek) akart lenni. Zolika rajzolta fel, még kilencedikben (aki még nem jött volna rá, őt jelöli a ZA). Emlékszem, milyen botrány volt belőle. Az oszlop mögötti házban lakik Zita, az apukája azt hitte, neki írta ki Robika. Kikapott érte, hiába tagadta. Végül kitudódott az igazság, de Zita a szülői tanítást vissza nem adhatta. Tényleg, azóta nem is beszéltem vele. A feliratot valamiért senki sem tüntette el.

A járdáról itt kimegyek az útra, mert tudom, hogy a kisajtózár rossz, a piszok kutya pedig túl komolyan veszi a házörzést. Közben nagyokat szippantok a füstös levegőből. A lócán örökké lócánülők hada. Köszönök, megint köszönök, újra köszönök, neki is köszönök, óvatosan, nehogy kimaradjon bárki is. Nehogy szájára vegyen a falu, mint ahogy a viccben a kannibál kisgyereket. Néha úgy megkérdezném: „Tessék már mesélni, mi újság van velem?”

– Csókolom!... Csókolom!... Jó estét!...

Mennyivel könnyebb lenne, ha csak egyszer köszönnék, de akkor mindenkinek:

– Csókolomok!

Sanyi bácsiék mennek valahová, Iluska néni nagymosást tartott, mert az egész udvar tele a rózsaszínű lepedőkkel és bugyikkal. Nem aprózza el, tanga is van köztük. Jujujj, de jó füst szagú lesz, hogy így kint hagyta estefelé is. Fogadjunk, elfelejtette. Gyuriék pedig már megint építkeznek.

Akkor vagy igazán otthon, amikor már visszaszámolod a háztetőket és a kosztól ragadó villanyoszlopokat is magadhoz ölelnéd. Hangról ismered a kapuk nyikorgását és a kutyák amúgy teljesen idegromboló ugatását. A sok vonyítás között megtalálod a legfülhasogatóbbat, legidegdepőbbet, és akkor hasonló, türelemporlasztó hangon felvisítsz:

– Macikááám!!!